

Litteraturöversikt

TITEL:

Battlegrounds: The Fight to Defend the Free World

FÖRFATTARE:

H R McMaster

FÖRLAG:

HarperCollins Publishers, New York, 2020

Författaren är en av dessa amerikanska officerare som likt många statsvetare riktat skarp kritik mot sitt lands civila och militära ledning. De andras utgångspunkt är ofta ”realistisk”: supermakten ska inte överskatta sin förmåga – dess ingripanden i världens affärer har inte varit av godo. Hans ambition är snarast motsatt: USA ska inte lastas med argument om att ha retat upp Putin, stört Kina till havs, utlöst jihadism genom att trampa in på muslimernas heliga områden och med aggressivitet mot Iran och Nordkorea bidragit till nukleär spridning.

Se på den ”andra sidan” manar han som historiker i en appell för att hos amerikanare återskapa självförtroende och nationell stolthet i deras ofullbordade nationella uppgift. Den bekräftar varför författaren inte kunde bli kvar länge (februari 2017–mars 2018) som Trumps säkerhetspolitiska rådgivare – presidenten ville ju inte alls dra ut i kamp för liberal demokrati och frihet. Tiden utnyttjade McMaster; den har räckt till en lärobok om USA:s utmaningar.

Han är känd för insatser i Irak och Afghanistan men också för den bok han skrev som trettiofemårig major, *Dereliction of Duty* (1997), om USA:s krig i Vietnam. Men då

underkände han inte ingripandet i sig utan generalers brist på strategiskt tänkande. Det är sådant han nu, i en mer krävande uppgift, vill uppbåda med inte minst ökad omvärldskunskap.

TITEL:

Do Morals Matter? Presidents and Foreign Policy from FDR to Trump

FÖRFATTARE:

Joseph S. Nye, Jr

FÖRLAG:

Oxfords University Press, USA, 2020

Amerikanarna tror sig hantera världen etiskt. 2018 ville 70 procent av dem se en aktiv inblandning i världens affärer. Betyder då moral något? Ja, arvet efter Wilson – att göra världen säkrare för demokratin – skyntar hos de USA-presidenter från och med Roosevelt som i denna komprimerade bok betygsätts av en veteran på området. Hans utrikespolitiska checklista omfattar tre moraliska dimensioner: avsikter, medel och följder.

Utfallet blir rätt väntat om långsiktiga mål sätts före otåliga ingrepp, försiktighet före våldsmakt. Av ”grundarna” kommer Truman före både Roosevelt och Eisenhower. Under ”Vietnamåren” placerar sig Johnson sämst, sämre än Nixon; båda bakom Kennedy. ”Efter Vietnam” klarar sig både Ford och Carter rätt hyggligt. ”Slutet av kalla kriget” ger Bush d ä försteg före Reagan. I ”Den unipolära tiden” återfinns Clinton före Bush d y (sämst på hela listan med Irakkriget!). Under ”21:a århundradets maktförskjutning” står sig Obama långt före Trump, som dock

faktiskt får beröm för att inte ha använt sig av militär makt.

I en tid präglad av Asiens återtagna tyngd och teknologisk omvälvning ställs kraven på supermaktens ledare och värderingar inte lägre än tidigare. Författaren varnar för att framgång för USA hotas av inrikes moralisk trångsyn mer än andra makters upp- och nedgång.

TITEL:

The Way of the Knife: The CIA, a Secret Army,

and a War at the Ends of the Earth

FÖRFATTARE:

Mark Mazzetti

FÖRLAG:

Penguin Books, New York, 2014

Barak Obama som Michael Corleone! Att se den i Europa, inte minst i Sverige, så uppskattade USA-presidenten beordra mord på utpekade fiender tar emot för många. Men när han ville undgå fler Guantanamofångar, återstod detta som ett logiskt steg. Han gick t o m längre än George Bush d y med att mot terrorister tillgripa drönare av typerna Predator och Reaper, det framgår a v denna utförliga redovisning av USA:s ”hemliga” krig i Afghanistan, Pakistan och Jemen. Boken skrevs före Trump, så där saknar vi motsvarande kartläggning.

Gällande rättsliga ramor gjorde att man i Vita huset satte CIA-etikett på alla mordinsatser, inklusive den av militära specialförband 2011 genomförda elimineringen av Osama bin Laden. I praktiken samarbetade CIA, diplomatins främsta spionorganisation men nu på våldsområdet, och Pentagon i dess utvidgade revir med egna underrättelseorgan. Så byttes klassiska roller. Ibland var parterna konkurrenter, ibland arbetade de parallellt som i Jemen. Båda lade ut upp-

drag på privata firmor, något som inte bidrar till någondera partens anseende. Och David Petraeus, USA:s mest ryktbare general, gick som CIA-chef över en gräns i Jemen med beslutet om det första mordandet av en amerikansk medborgare utan rättegång.

Flera har under åren velat bromsa, dock förgäves i det amerikanska opinionsläget efter 9-11.

TITEL:

Putin's People: How the KGB Took Back Russia and then Took On the West

FÖRFATTARE:

Catherine Belton

FÖRLAG:

William Collins, Great Britain, 2020

Sovjets sammanbrott var inte någon total överraskning för KGB. Man hade sett det komma och förberett sig, bl a i samröre med kriminella ligor, med att föra in stulna resurser i väst. Inte minst var Dresden en knutpunkt för samarbetet med östtyska Stasi; där lärde sig den unge Putin var han hade sina vänner och hur han skulle utnyttja dem. Här ser vi embryot till Putinväldet, sådant det skildras i sina innersta skrymslor av författaren i denna bok byggd på hennes ekonomiska expertis och år av undersökningar.

Så när Jeltsinfamiljen 1999 lämnade ifrån sig sitt ämbete var det inte till en okänd liten tjänsteman. I de gamla KGB-kretsar som åter var ute efter makten var han välkänd från sin roll i Leningrads korrumperade miljö, visserligen först osäker men 2004 redo att göra slut på både oligarker och vildvuxna demokratiska förhållanden – nu blev det en rysk marknad på säkerhetstjänstens villkor. Och, efter dramatiska svängningar i Ukraina, med Putin redo att både undergräva väst, göra pengar och vända dess ideal ryggen. En brotts värld var född.

Mer än i andra Putinböcker ser man här vilken nytta Putins och hans folk drog av bankirer, advokater, konsulter och PR-män, särskilt i London. Tala om kapitalismens aningslösa och sämsta sidor med korruption och dold laglöshet. Österut var Trump sannerligen inte ensam.

TITEL:

Vision or Mirage: Saudi Arabia at the Crossroads

FÖRFATTARE:

David Rundell

FÖRLAG:

I.B. Tauris, London, New York, Oxford, New Delhi, Sydney, 2021

Kvinnor har äntligen fått lov att köra bil. Det är kanske det mest positiva som har uppmärksammats från Saudiarabien – utan att uppväga mordet på journalisten Jamal Kashoggi 2018 och den kanske mörkaste skuggan över landet någonsin. Men, som åskådliggörs i en amerikansk diplomats fantastiskt uttömmande beskrivning är det så mycket mer som totalt ändrats. Invånarna förfogar nu över allt det som hör 2020-talet till: teater, film, sport för alla, restauranger, rockkonserter, motortävlingar, mobiltelefoner, internet. Nya universitet öppnas, folket bor i städer, vägar har asfalterats. Och kungadömet är kvar.

Det omvandling som leds av Salman, kung sedan 2015, och framför allt den 35-årige son han satsar på, kronprins Mohammed bin Salman al-Saud, MBS kallad, innebär en brytning med traditionen i detta märkliga rike som 1902 började skapas av Abdulaziz bin Abd al-Rahman al-Saud, i tandem med wahhabistiskt behårda skriftlärda, i ett vidsträckt ökenområde med tjugofem stammar och några hundra ledande stadsbor. Efter sig lämnade denne Ibn Saud 34 söner, några

alltjämt i livet, nu liksom mängden sonsöner berövade en gynnad ställning.

Korruption ska bort och oljeberoendet dämpas i en Vision 2030, men tyglarna har hårdnat och en sekulär ordning är inte målet. Boken analyserar för och emot. Håller det med fortsatt envælde, spirande missnöje och krig i Jemen? Det är bara en bland många expertfrågor.

TITEL:

Under Beijing's Shadow: Southeast Asia's Challenge

FÖRFATTARE:

Murray Hiebert

FÖRLAG:

Center for Strategic & International Studies, 2020

Om tio år kan Kina ha militärbaser på Kambodjas och Myanmars kuster. Höghastighetståg kan från Kunming i västra Kina nå ända ner till Singapore. Mekongfloden kan däckas upp och miljoners livsbetingelser ändras. Kina kan utvinna olja och gas i andras farvatten. Med sin oro för slöseri och korruption blir grannländerna inneslutna i Huawei nät, i Pekings BRI (Belt and Road Initiative) och i förlängningen stormakten Kinas kultur, normer och regler.

Sydostasiens tio länder känner trycket från Kina. Minst rörelsefrihet har de närmast liggande Myanmar, Kambodja och Laos. Fastlandets två största grannländer försöker, med författarens uttömmande översikt, balansera Peking: Thailand ”mjukt”, Vietnam hårdare. Lite större utrymme har de mer avlägsna Filippinerna, Indonesien, Malaysia, Singapore och Brunei. De tio borde alla samarbeta, men av deras pakt, ASEAN, har inte blivit något asiatiskt Nato.

Boken spår inte om utvecklingen kan hejdas eller mjukas upp av motkrafter. Hur

långt ska Pekings ambitioner sträcka sig? Varken Japan, Indien eller Australien kan sägas uppväga Kinas ofrånkomliga inflytande i regionen. Nyckellandet är förstås USA med sitt säkerhetspolitiska nätverk. Under Trump har supermaktens FIOP (Free and Open Indo-Pacific) dock inte helhjärtat anammats. Finns orken i Vita huset? Biden har en uppgift.

Böckerna är anmälda av Olof Santesson.